

**ДИДАКТИКА, МЕТОДИКА, НОВІ  
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ**

---

---

**Лариса Бартенєва,  
Ольга Бистранівська**

**ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛОГОПЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ  
УЧНЯМ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ  
В УМОВАХ ЛОГОПЕДИЧНОГО ПУНКТУ**

Одним із пріоритетних завдань початкової школи є підготовка школярів до повноцінного спілкування в усній та письмовій формі.

У Державному стандарті початкової загальної освіти велика увага надається розвитку мовлення. Розвиток мовлення має набути статусу провідного принципу в початковій ланці загальної шкільної мовної освіти, який забезпечує компетентнісний підхід до навчання мови. Особливість мови навчання полягає в тому, що вона є не тільки предметом, а й найважливішим засобом навчання, виховання і розвитку особистості у процесі опанування всіх інших предметів початкової ланки освіти [1, с. 3].

Сучасні тенденції шкільної освіти потребують від учнів якісних знань, основи яких закладаються на початку шкільного навчання, але рівень мовленнєвого розвитку першокласників не завжди відповідає вимогам, які пред'являє дітям школа.

Аналіз науково-педагогічної і психологічної літератури та періодичних видань свідчить про те, що за останній час відсоток дітей, які мають труднощі у навчанні і потребують ефективної допомоги кваліфікованих фахівців з кожним роком постійно зростає. Зростає і кількість дітей у яких спостерігається комплексна патологія, тобто загальний недорозвиток мовлення, порушення фонетико-фонематичних процесів та зв'язного мовлення, сформованість і якість яких впливає на успішність опанування учнями писемного мовлення. Статистичні дані свідчать про те, що від 30 % до 60 % учнів початкових класів, які навчаються у загальноосвітніх школах, потребують корекційної допомоги.

А. С. Винокур зазначав, що у загальноосвітніх школах учні з недорозвитком мовлення відчують значні труднощі, часто не встигають не тільки з мови, а й з інших предметів [2, с. 4].

Є. Ф. Соботович у Концепції стандарту спеціальної освіти дітей дошкільного віку наголошувала, що діти навіть з нерізко вираженими порушеннями мовлення, які вступають до масових шкіл, становлять основний контингент невстигаючих учнів (передусім з предметів мовного циклу). Усвідомлення власної неповноцінності зазвичай викликає негативні емоційні стани. Усе це ставить під загрозу соціальну значущість особистості і спричинює формування своєрідних психологічних та

патопсихологічних особливостей, що потребує роботи на соціальну адаптацію та реабілітацію дитини [3, с. 2].

Як свідчить аналіз науково-теоретичних джерел, питаннями логопедичної допомоги дітям молодшого шкільного віку займалися багато науковців та практиків (Л. І. Бартенева, Е. А. Данілавічюте, К. Г. Дяченко, Л. М. Єфіменкова, А. Н. Корнев, Р. І. Лаласва, Р. Є. Левіна, М. А. Савченко, І. М. Садовнікова, П. О. Сєдих, Е. Ф. Соботович, В. В. Тарасун, Л. О. Федорович, М. В. Шевченко, Р. А. Юрова та ін.). Проте їх дослідження були спрямовані на вирішення питань подолання порушень мовленнєвого розвитку дітей та попередження труднощів навчання, спираючись на адекватні умови здійснення корекційного впливу. Створення ж відповідних умов для надання логопедичної допомоги молодшим школярам з метою подолання мовленнєвих недоліків та попередження порушень писемного мовлення залишилися поза увагою.

Порівняльний аналіз наукової літератури свідчить про те, що проблема організації логопедичної допомоги дітям молодшого шкільного віку в умовах логопедичного пункту не була предметом наукових пошуків.

Сучасна логопедична практика підтверджує необхідність розробки і впровадження комплексного корекційно-педагогічного впливу на учнів з порушеннями мовлення в умовах логопедичного пункту.

Адже якість логопедичної роботи залежить не тільки від ступеня оволодіння спеціалістом логопедичними технологіями, але й від того, чи вміє він адекватно оцінювати власну професійну діяльність та взаємодіяти з іншими учасниками корекційного процесу (вчителями, соціальними педагогами, психологами, лікарями).

М. К. Шеремет, В. В. Тарасун, Т. Г. Візель вважають, що корекційний вплив повинен бути комплексним, тому що більшість дітей з відхиленнями в розвитку потребують допомоги цілого ряду спеціалістів: дефектологів, лікарів, психологів. Кожен із цих спеціалістів необхідний дитині, але ні один із них не може замінити іншого, а тому бажаного успіху можна досягнути, лише в тому випадку, якщо їх зусилля будуть об'єднані [3, с. 5; 4, с. 12]. А. С. Винокур наголошував, корекційна допомога дітям повинна передбачати цілеспрямований вплив на всі сторони її особистості: емоційно-вольову сферу, мислення, мовлення [2, с. 22].

Тому дитині з мовленнєвими порушеннями, яка прийшла в школу, необхідна допомога не тільки логопеда, але й психолога та соціального педагога. Отже, надання кваліфікованої допомоги учням з порушенням мовленнєвого розвитку, які навчаються у загальноосвітніх школах, і створення відповідних умов для логопедичного супроводу молодших школярів з труднощами у навчанні є важливою і актуальною психолого-педагогічною проблемою. Але ще не створена теоретична база, на основі якої можна було б вирішити дану проблему.

Мета статті полягає в тому, щоб розкрити необхідність

---

комплексного корекційно-педагогічного впливу на учнів молодшого шкільного віку з порушеннями мовлення.

Потреба у організації комплексного корекційно-педагогічного впливу на учнів з порушення мовлення в загальноосвітній школі зумовлена певними факторами:

- проблемами в пізнавальній сфері учнів, що зумовлюють труднощі у засвоєнні програми навчання;
- труднощами у спілкуванні при вступі в школу як з ровесниками, так із педагогами;
- якісними змінами контингенту дітей, які вступають до загальноосвітньої школи (поєднаннями порушень мовленнєвого і психічного розвитку);
- потребою у створенні єдиного комунікативно-мовленнєвого середовища для цієї категорії дітей;
- потребою у формуванні мотивованого відношення батьків до корекційних занять їх дітей;
- потребою участі у корекційно-педагогічному процесі інших спеціалістів (вчителя початкових класів, соціального педагога та психолога);

У результаті нашого дослідження були виявлені труднощі в організації корекційно-педагогічної роботи в умовах логопедичного пункту з молодшими школярами, які мають порушення мовленнєвого розвитку. Ці труднощі торкаються таких аспектів, як:

- організація співпраці логопеда, вчителя початкових класів, соціального педагога та психолога;
- комплексне діагностування розвитку учнів, які відвідуватимуть логопедичний пункт з метою складання програми корекційно-педагогічного супроводу;
- комплектація логопедичних підгруп;
- організація робочого часу логопеда та інших учасників корекційно-педагогічного супроводу;
- матеріально-технічне забезпечення логопедичних кабінетів.

Ми вважаємо, що потребує негайного вирішення і проблема наступності дошкільної і шкільної логопедії, оскільки відображає актуальну потребу логопедичного супроводу дитини з порушеннями мовленнєвого розвитку на протязі дошкільного і молодшого шкільного віку. Наступність в освіті завжди зв'язує минуле, сучасне, і майбутнє, особливо при виборі змісту, форм, методів і засобів корекційного впливу. Необхідно, щоб зміст освіти, як дошкільної так і шкільної, враховував специфіку навчання дітей з вадами мовлення. Труднощі своєчасної діагностики і недостатнє охоплення значної частини дітей цілеспрямованою логопедичною допомогою призводять до того, що ці діти приходять в школу з порушеннями мовлення. Логопедична робота з

---

такими дітьми починається лише в шкільному логопедичному пункті. Крім цієї категорії дітей в логопедичні шкільні пункти попадають випускники логопедичних груп, які потребують продовження корекційної роботи, але вже іншого рівня. Подальша робота з такими дітьми будується диференційовано, з урахуванням проведеного раніше корекційного впливу. Робота шкільного логопеда в одному випадку спирається на результати корекційної роботи, проведеної в дошкільному закладі, а в іншому випадку, починається з початкових етапів корекції. Це значно утруднює планування та проведення корекційно-педагогічної роботи.

*Метою корекційно-педагогічного супроводу* є подолання мовленнєвих порушень, сприяння підвищенню якості знань, корекція психічних функцій та емоційно-вольової сфери.

Завдання корекційно-педагогічної роботи логопеда, психолога та соціального педагога тісно взаємопов'язані і вирішуються в умовах цілісного підходу до виховання і розвитку учня.

Фахівці вирішують такі завдання:

1. *Діагностичні*: організація всебічного психолого-педагогічного обстеження з метою визначення особливостей пізнавальної і мовленнєвої діяльності та емоційно-вольової сфери. На основі системного обстеження розробляються індивідуальні програми корекційного навчання і розвитку.

2. *Виховні*: створення спеціальних психолого-педагогічних умов для соціально-морального розвитку учнів, формування позитивних якостей особистості, засвоєння норм поведінки і спілкування.

3. *Освітні*: організація процесу навчання; забезпечення максимального пристосування шкільного середовища до потреб дитини з вадами мовлення; добір методів і прийомів, що відповідають психофізичним особливостям та пізнавальним можливостям учнів з порушеннями мовлення; забезпечення позитивного психологічного мікроклімату на уроці та позитивної емоційної основи пізнавального процесу.

4. *Корекційно-розвивальні*: корекція вад мовлення і психічної сфери, попередження вторинних відхилень у розвитку пізнавальної та емоційно-вольової сфери, розвиток комунікативної і мовленнєвої діяльності, соціальне виховання учнів.

5. *Консультативні*: підвищення психолого-педагогічної компетентності батьків у питаннях мовленнєвого і психічного розвитку дитини, формування партнерських взаємовідносин із сім'єю.

Виконання цих завдань потребує підвищення рівня професійної компетентності фахівців з корекційно-розвивального навчання, а саме вчителів-логопедів, а також практичних психологів, соціальних педагогів та вчителів початкових класів.

*Робота вчителя-логопеда* в умовах логопедичного супроводу має на меті: проведення спеціального обстеження в ході якого визначається

---

характер порушення мовленнєвої діяльності та специфічні особливості учня і його потенційні можливості; планування і реалізацію корекційного впливу, спрямованого на подолання вад мовлення.

*Психолог* вивчає вплив мікросоціального середовища та розвиток дитини, особливості характеру дітей та їх міжособистісні відносини з ровесниками і дорослими, забезпечує психологічну підтримку дитини і сім'ї, допомагає батькам більш адекватно оцінювати свою дитину, визначає фактори, що є перепорою для розвитку, коригує психічну сферу дитини, розвиває основні психічні процеси.

*Соціальний педагог* забезпечує соціальну допомогу дитині та сім'ї, допомагає нормалізувати та оптимізувати відносини дитини і батьків, навчає батьків педагогічній взаємодії, організації розвивального середовища, організації навчання та виховання дитини в сім'ї.

*У вчителя початкових класів* основним завданням є забезпечення навчання і виховання учнів з урахуванням їх мовленнєвого і психічного розвитку, організація комунікативно-мовленнєвого середовища.

Таким чином, оптимізація корекційної роботи з учнями початкових класів, які мають порушення мовленнєвого розвитку, на нашу думку, можлива тільки за умови організації корекційно-педагогічного супроводу і на основі професіоналізму його учасників.

### **СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – № 7. – С. 1–20.
2. Винокур А. С. Подолання мовного недорозвинення у дітей молодшого шкільного віку / А. С. Винокур. – К. : Радянська школа, 1977. – 143 с.
3. Соботович Є. Ф. Концепція стандарту спеціальної освіти дітей дошкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку / Є. Ф. Соботович // Дефектологія. – 2002. – № 1. – С. 2–7.
4. Визель Т. Г. Нарушения чтения и письма у детей дошкольного и младшего школьного возраста : учеб.-метод. пособие / Т. Г. Визель. – М. : АСТ: Астрель, 2009. – 127 с.
5. Логопедія / [Шеремет М. К., Тарасун В. В., Конопляста С. Ю. та ін.] ; за ред. М. К. Шеремет. – [друге видання, перероблене і доповнене]. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 678 с.